

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан Мемлекеттік Медицина Университеті

Студенттің Өзіндік Жұмысы

Кафедра: Жалпы хирургия

Дисциплина: Жалпы хирургия

Тақырыбы: ВИЧ-инфекция мен вирусты гепатиттің алдын алу

Орындаған: Мерғали Ақмаржан

Тобы: 318 Б

Тексерген: Бралов И.И.

Ақтөбе, 2018 жыл

ЖОСПАРЫ:

I. Кіріспе.

ВИЧ-инфекция(ЖҚТБ) мен вирусты гепатит жайлы түсінік.

II. Негізгі бөлім.

А) ВИЧ-инфекцияның алдын алу.

Ә) Вирусты гепатит профилактикасы.

III. Қорытынды

IV. Пайдаланылған әдебиеттер

- **Вирусты гепатиттер** (бауырдың қабыну) – бұл кең тараған және адам денсаулығына өте қауіпті инфекциялық топ, олардың өзара бір – бірінен сәл айырмашылығы бар, байқалмайды, түрлі вирустардан тарауы мүмкін, бірақ бәрінің де белгісі бір – ол ең алдымен бауырдың зақымдалуы және қабынуына әкеп соғуы. Сондықтан да бауыр қабынуының түрлерін басқаша «сары ауру» деп атайды – бұл бауыр қабынуының кең тараған түрі болып топталады.
- «Сары ауру» эпидемиясы туралы біздің заманымызға дейін Гиппократ V ғасырда сипаттап жазып қалдырған, бірақ оның қоздырушысы туралы тек өткен ғасырдың ортасында ашылған болатын.
- Бауырдың қабыну вирусы жұқпалы аурулардың ішінде аса өзекті мәселе болып табылады. ДДҰ-ның мәліметі бойынша В гепатитімен науқастанғандардың саны 1 миллиардтан асатын болса, С гепатитімен дүние жүзінде млн. шамасы белгілі. Жыл сайын бауыр берішінен (циррозынан) млн. аса адам көз жұмады. Жағдайдың көкейтесті мәселелерінің бірі, ол науқас адамның еңбекке жарамды шағында, аурудың жас кезінде пайда болуы болып отыр, мемлекеттің экономикалық жағынан да зиян келуіне, қаражат және адам шығынына әкеліп соғатыны белгілі.
- Бауырдың қабынуы вирусы халықаралық классификация бойынша 2 топқа бөлінген.
- 1. Энтеральды топ –фекальдық жолмен жүретін әдеттегі ішек жұқпасы, оған А вирустық гепатиті және Е вирустық гепатиті жатады.
- 2. Ас қорыту жолынан тыс тобы – әдеттегі қанталау инфекциясы – жұғу жолдары – қан және де организмнің сұйық ортасы (сілекей, сперма, емшек сүті). Бұл топтың өкілдеріне – В вирустық гепатиті, С вирустық гепатиті, D вирустық гепатиті жатады.

- **АҚТҚ** - адамның қорғаныш тапшылығының қоздырғышы, XX ғасырдың 80-жылдарының басынан бастап танымал. АҚТҚ ағзаға түскен кезде біздің аурудан және жұқпадан қорғайтын иммундық жүйені бұзады.

Уақыт өте келе АҚТҚ-мен жұқпаланған адам жиі ауыратын болады. **ЖҚТБ диагнозы (жұқтырылған қорғаныш тапшылығының белгісі)** жұқпаланғаннан кейін әдетте бірнеше жыл өткесін қойылады.

ЖҚТБ – адамның иммундық жүйесінің бұзылуынан пайда болатын ауру. Иммундық тапшылық әсері салдарынан бір немесе бірнеше қауіпті аурулар дамуы мүмкін (пневмония, туберкулез, рак және т.б.), бұл аурулармен адам ағзасы күресе алмайды.

АҚТҚ - ЖҚТБ-ның басты себебі болып табылатын індет. Егер жұқпаланған адамның қаны, шәуеті, қынап сұйықтары немесе ана сүті дені сау адамның қанына (инъекция, дене жарасы арқылы) немесе сілемейлі қабыншақтарына түссе, жұқпалану мүмкін. Тұрмыстық жағдайда жұқпалану мүмкін емес.

ЖҚТБ-ның ашылу тарихы

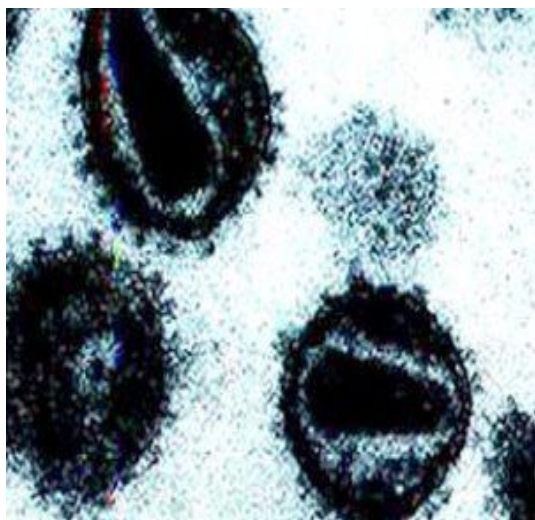
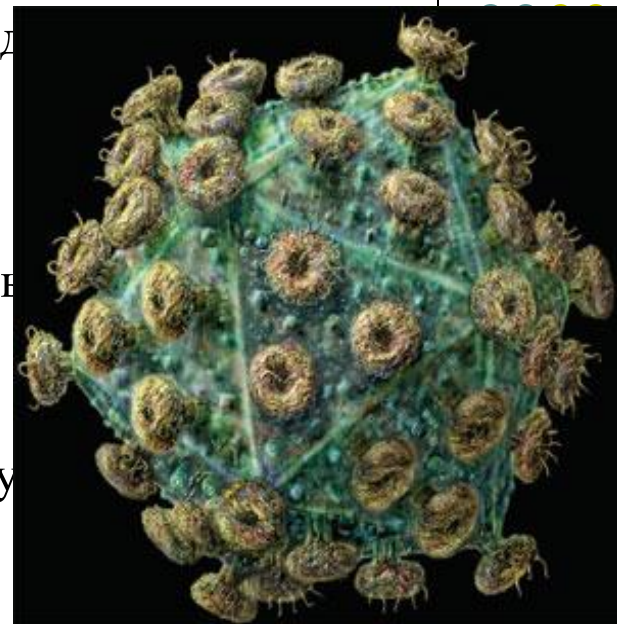
ЖҚТБ-ның этиологиясының нәтижесінде адамның қорғаныш тапшылығының қоздырғышы 1983 жылы ашылды. ЖҚТБ туралы ең алғашқы ғылыми ресми баяндама ретінде, гомосексуалист-ер адамдарда кездескен белгілі емес пневмоцистік пневмония және саркома Капоши туралы 1981 жылы шыққан екі мақала болып табылады. 1982 жылдың шілде айында алғаш рет жаңа ауыруға ЖҚТБ термині қолданды. Осы жылдың қыркүйек айында гомосексуалистер мен нашақорлар, А гемофилиясымен ауыратын адамдарда бірнеше қатар оппортунистік жұқпалар диагностикасы негізінде ЖҚТБ ресми түрде ауру деген мағынада қолданады. 1981 жылдан 1984 жылға дейін ЖҚТБ-ның таралуының дамуы жыныстық қатынас арқылы және нашақорлықтың қауыпты екендігі туралы бірнеше жұмыс шықты. Оған қатар ЖҚТБ-ның індеттік табиғаты бар екендігінің гипотезасы бойынша жұмыс жүргізілді.

- 1978 жылы АҚШ-тың Танзания штатында осы аурудың белгілері бар бірнеше пациент тіркеліп, бұл ауруға 1982 жылы СПИД деген атау мен анықтама беріледі.
- Қарап отырсақ, қазір жастарға қарағанда, ересек адамдар ВИЧ және СПИД атауларын синоним сөздер ретінде қабылдап, ол туралы түсініктері шатасып жатады. СПИД ол ВИЧ инфекциясының кезекті асқынған стадиясы ғана, ВИЧ СПИД-ке айналғанға дейін көп жылдар өтпек. Бұл жылдардың нақты мерзімі әрбір науқастың өз денсаулығын одан әрі қарай қалай күтуіне байланысты болмақ. Басқа сөзбен айтқанда, адамда өмір бойы ВИЧ инфекциясы болуы, бірақ СПИД-ке айналмауы да мүмкін. Қысқасы, иммунтапшылығы вирусы адамның қанындағы CD4 немесе Т клеткаларын зақымдайды. Бұл клеткалар ағзаны инфекциялардан қорғайтын иммундық жүйенің қалыпты қызмет етуінде ерекше маңызға ие. ВИЧ инфекциясы қанға түскеннен кейін көбейе келе жоғарыда аталған клеткаларды өлтіре бастамақ. Өз кезегінде иммундық жүйе “жоғалған” клеткаларды жылдам қалпына келтіріп отырғанмен жылдар өте келе CD4 клеткалары соншалықты азайып, ағза оны қалпына келтіріп үлгере алмай қалады. Осының салдарынан иммундық жүйе бұзылып, жайшылықта аса қауіпті емес инфекциялардың алдында адам ағзасы шарасыз болып қалмақ. Бұл инфекциялар (оның ішінде онкологиялық аурулар да кіреді) оппортунистер деп аталады, яғни “жағдайды пайдаланушылар”. ВИЧ-пен ауыратындарда оппортунистік инфекциялардың пайда болуы СПИД диагнозын қоюға негіз болмақ.

Вирустың берілуі

- **АКТК** ағзаның барлық биологиялық сұйықтықтарында пайда болады. Бірақ, зарарлануға қажетті қоздыруыштың керекті саны тек қанда, шәуетте, қынапта, лимфада және ананың сүтінде (ананың сүті тек нәрестелер үшін ғана қауіпті – олардың асқазандарында АҚТБ-ны өлтіретін асқазан қышқылы өнделмейді) болуы мүмкін. Индет адамның қан және лимфоток арқылы тікелей қауіпті биосұйықтықтыраның, сонымен бірге зақымдалған шырыш қабыршақтарына (бұл шырыштылардың сіңу қызметіне негізделеді) түсуі жолымен де болады.

- **АКТК** – тұрақсыз вирус – ағзадан тыс ортада, қанның (шәует және қынаптың) кебуінде өледі. Индет тұрмыстық жолмен берілмейді. АҚТҚ 56 С градусынан жоғары жағдайында лезде өледі. Бірақ, тамыр арқылы инъекцияларда вирустың таратылуының дәрежесі өте жоғары – 95 %-ге дейін. Инемен шаншуда медперсоналға АҚТБ-ның жұғуы жолдары да тіркелген.

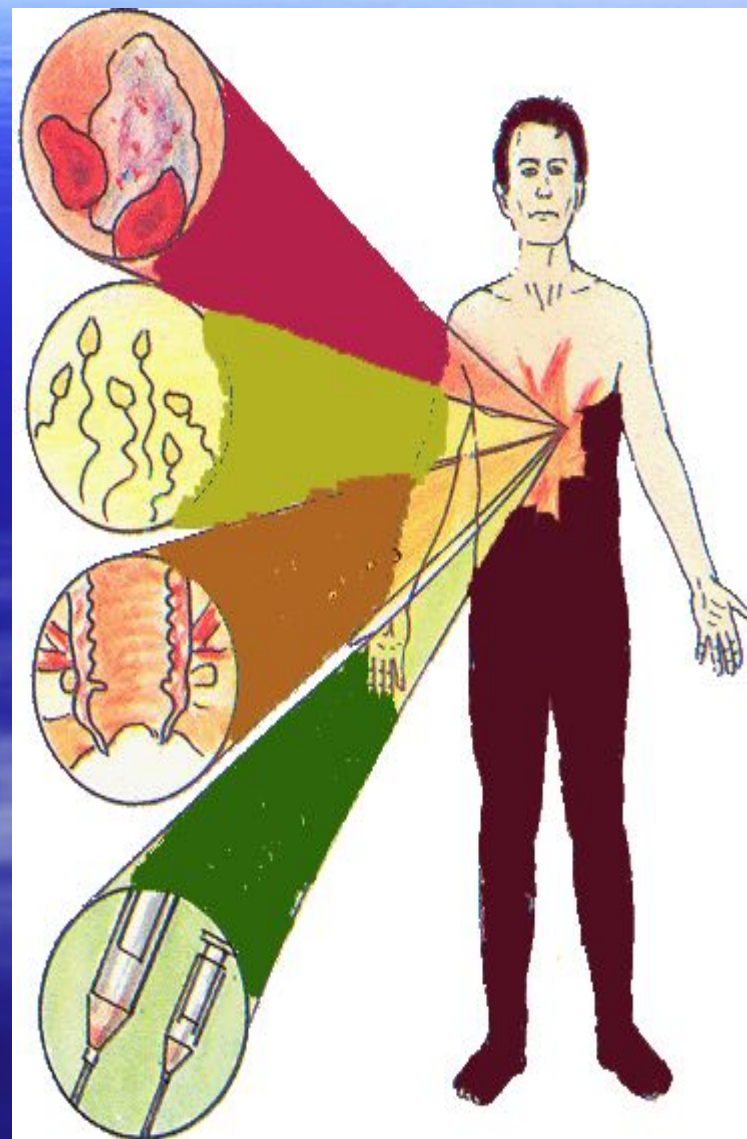
ЖҚТБ-ның бүкіл әлемде таралуы

- Әлемде ЖҚТБ тұмсығын сұқпаған елдер жоққа тән. Бұл ажалдың тырнағынан жыл сайын 3 млн. адам өліп отырады. Оның 92 мыңы араб елдерінен. Бар-жоғы 700 мың халқы бар Бахрейнде 23 адам, Мысырда 1500 адам қатерлі дертті жұқтырған. Демек, бұл ислам әлемінің де одан сақтандырылмағанын көрсетеді. Жалпы бүгінде күллі әлемде ЖҚТБ (СПИД) ауруына шалдыққандар саны 50 миллионға жетіпті. Жыл сайын көрсеткіш те өсе түсуде. Дүниежүзілік ЖҚТБ-ға қарсы күрес орталығының деректеріне сүйенсек, күні бүгін бұл сырқаттың таралуы жағынан бірінші орында Тайланд келеді. Екінші орын Ресейге тиесілі. Үшінші, төртінші кезекте Австралия мен АҚШ тұр. “Сынықтан басқаның бәрі жұғады” дегендей, Қазақстанға 32-ші орын тиген екен. Осы тізімнің ең соңғы қатарында Польша бар. Бір қызығы мәліметтерге көз жүгіртсек Монғолия, Қытай және Кубада ЖҚТБ жоққа тән екен. Осы ұйымның хабарлауынша 2015 жылға қарай бұл аждаһадан 75 млн. адам ажал құшатын көрінеді. Қазақстанда 1 шілдедегі дерек бойынша АҚТБ/ЖҚТБ дертіне шалдыққандар саны 14812 адамға жетіпті. Оның ішіндегі 334-і 14 жасқа дейінгі балалар. Бұл жөнінен көршілес Өзбекстанды басып озыппыз (12816 адам).

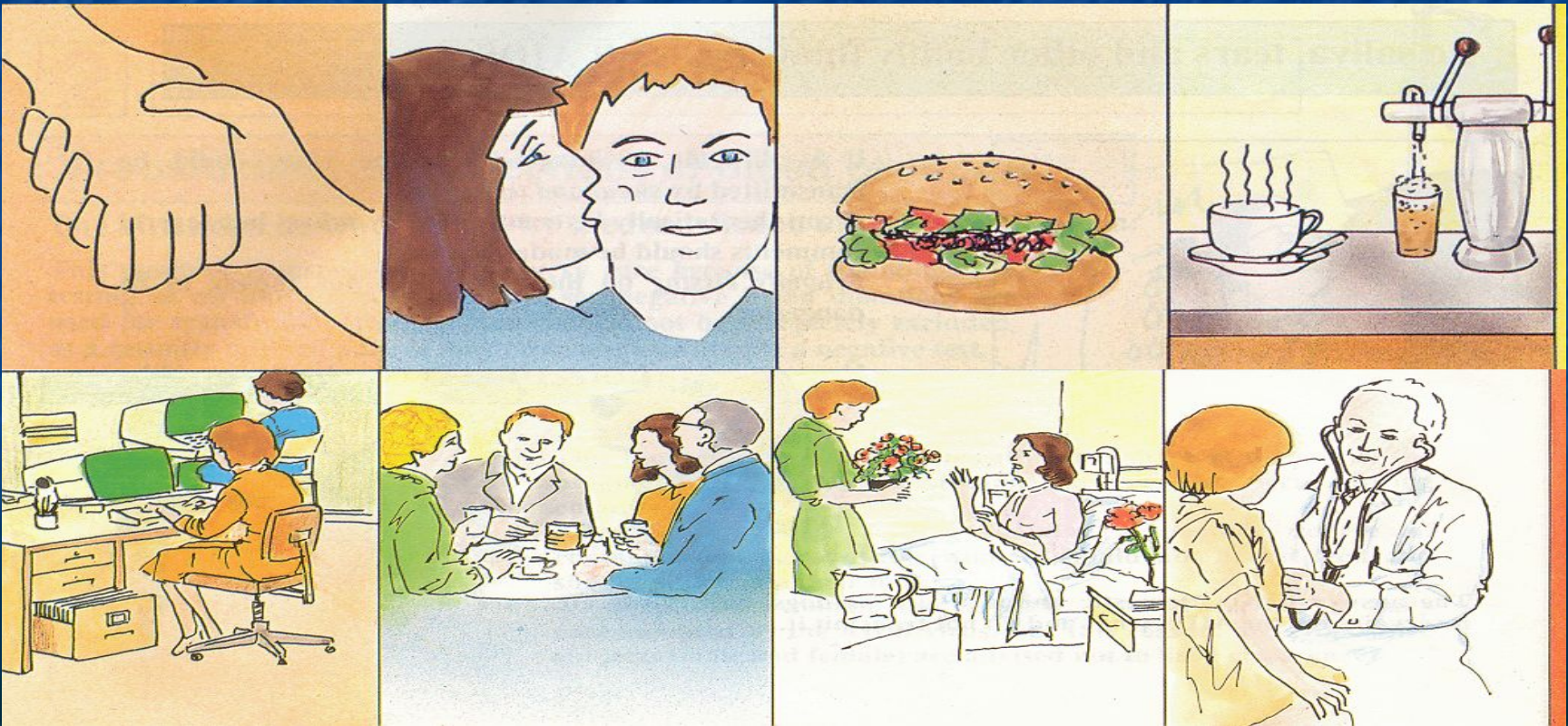
СПИД мына жағдайларда беріледі:

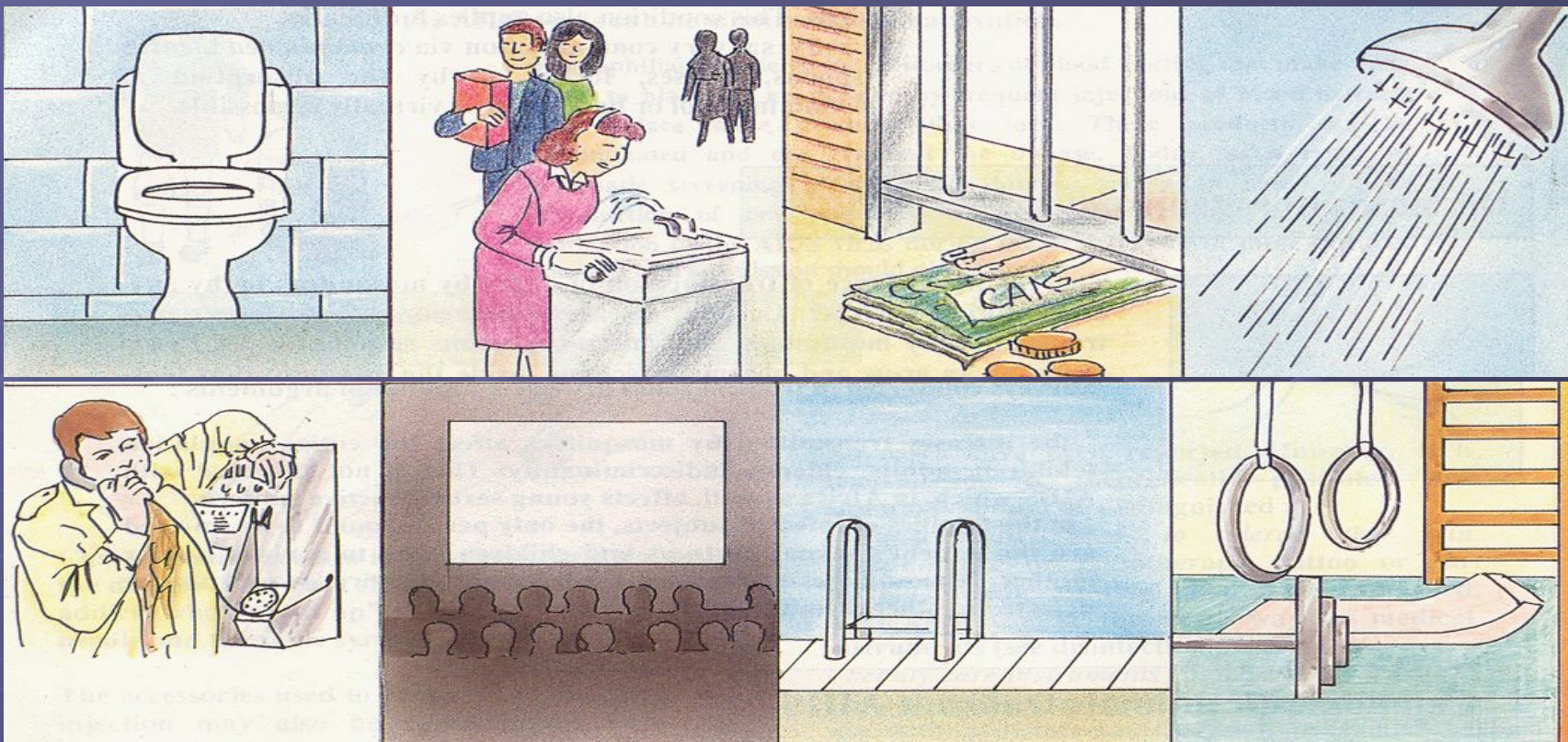
- Жұқтырылған қанды құю кезінде;
- Қорғалмаған жыныстық қатынас кезінде;
- Инфицирленген шприцтермен парентералды егу жасау кезінде;
- Анадан балаға: жүктілік кезінде, босану және емшекпен емізу кезінде.

СПИД мына жағдайларда берілмейді:

- Қолмен амандасу кезінде;
- Құшақтау кезінде;
- Түшкірген кезде;

- Бассейнге түсу кезінде;
- Ортақ ыдыс-аяқпен пайдалану кезінде;
- Ортақ әжетхананы қолдану кезінде;
- Жәндіктердің шағуы кезінде.

СПИД-тің адам ағзасына әсері

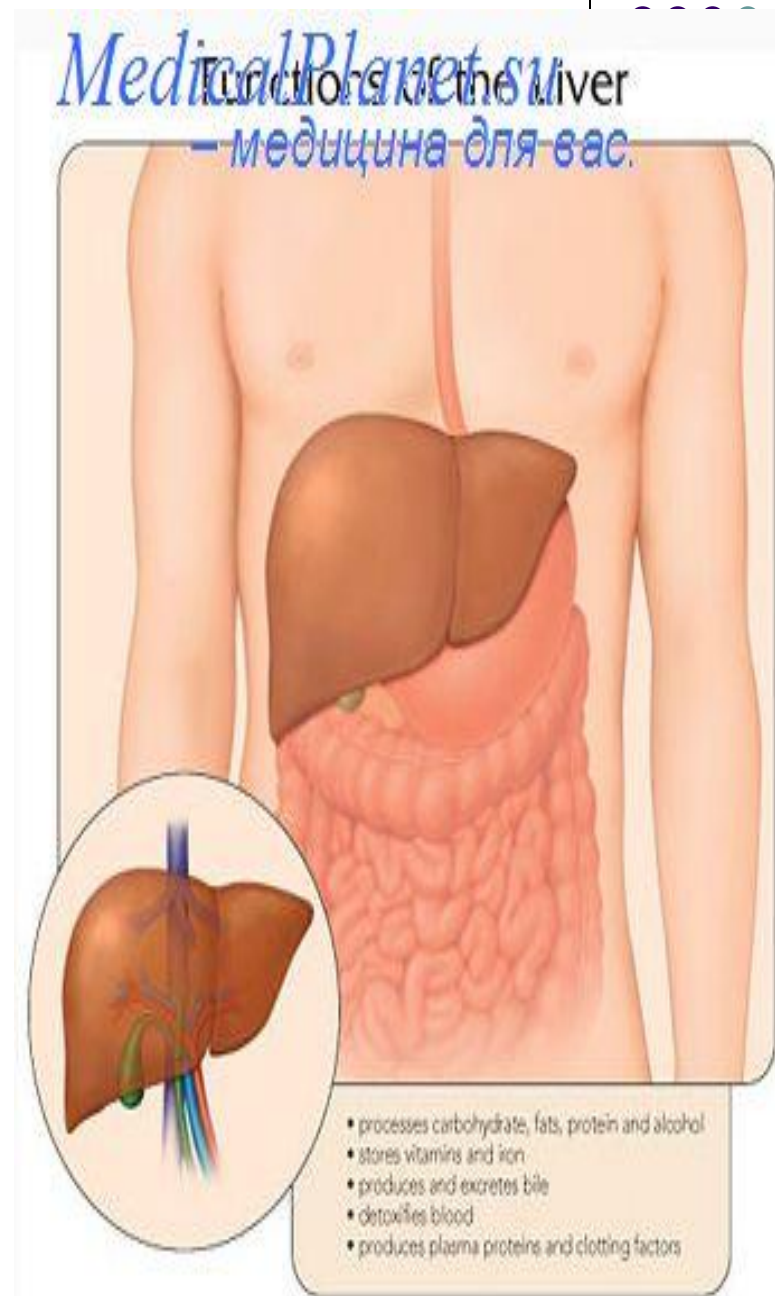
СПИД-пен шалдыққан адамдар жиі ауыратын болады.

Жұқпа жұқтырылған күнінен бастап ағзада өзінің бұзушылық жұмысын атқарады, иммундық жүйенің жасушаларын жаулап алады. ЖҚТБ диагнозы осы жасушалардың 80 пайызын бұзылуын білдіреді.

АҚТҚ жұқпасын емдеуге арналған дәрі-дәрмек әлі ойластырылып табылмаған. Бірақ бүгінгі таңда науқастың өмір сапасын жақсартуы және өмірінің ұзақтығына әсер ететін дәрі-дәрмек бар.

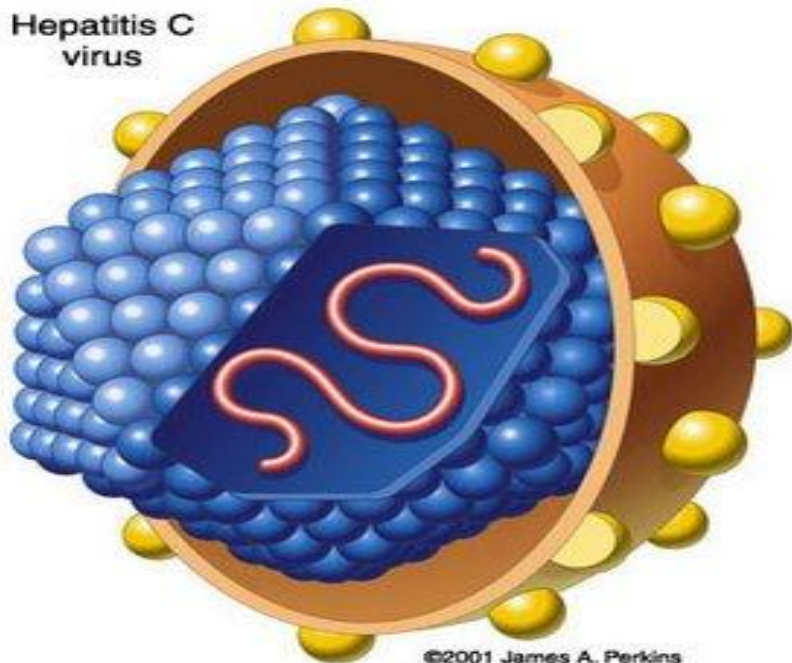

- Соңғы жылдары Қазақстан Республикасында **вирусты гепатит А (ВГА)** бойынша эпидемиологиялық ахуал жақсарды. Әлемнің басқа елдерімен салыстырғанда Қазақстанда ВГА-мен ауыратындар деңгейінің төмендегені байқалады. Алайда республикада бұл сырқатқа көбінесе 14 жасқа дейінгі балалар шалдығады. Әсіресе, 2 жастан бастап 9 жасқа дейінгі балалар жиі ауырады. Жеткіншектердің бұл дертке шалдығуы көп жағдайда жазғы кезеңде контаминирленген (ластанған) суды, көкөністердің көп мөлшерін қолданғанда және суға түскенде пайда болады.
- Қазақстанда 1999 – 2000 жылдардан бастап ҚР Үкіметінің қаржылай қолдауымен балаларды вакцинациялау шарасы Маңғыстау облысында (ВГА-ға шалдығушылықтың жоғары көрсеткіші), кейін жергілікті бюджеттің қаржыландыруымен басқа облыстарда басталды. Соның нәтижесінде, 2000 жылы – 23475 жағдай тіркелсе, 2009 жылы бұл көрсеткіш 5018 – ге төмендеді.
- Осы аурудың алдын алу бойынша ересек тұрғындардың саналы жауапкершілік деңгейін арттыру, балалар арасында жеке және қоғамдық гигиенаны сақтаудың базалық дағдыларын қалыптастыру қажет.

Hepatitis C virus

©2001 James A. Perkins

- **Вирусты гепатит** – кең тараған және қауіпті ауру болғандықтан, оны емдегеннен гөрі алдын алу жеңіл. Адамдар, әсіресе жастар, «гепатит» дегеннің не екенін, ол ауруды болғызбас үшін өздерін қалай ұстауды біле бермейді.
- А және Е гепатиттері нәжіс және ауыз жолымен берілетін болғандықтан, оның алдын алу оңай, тек гигиена ережелерін (тамақ ішерде, дәретханадан кейін қол жуу, жуылмаған көкөністерді, жемістерді қолданбау, қайнамаған суды ішпеу) сақтау керек.
- Қауіп-қатер тобына кіретін үлкендер мен балалар үшін А гепатитіне қарсы егу жүргізіледі.
- Үлкендер мен жасөспірімдер бұл ауруға қарсы егуді өз еріктерімен жасатады, ал қауіп-қатер тобындағыларға міндетті түрде егілу талап етіледі.
- Қауіп-қатер тобына: медицина қызметкерлері, қан құйылған аурулар, нашақорлар, В гепатиті кең тараған елдерде тұратын немесе ол жаққа жиі баратын сапар шегушілер, ауру адамы бар отбасы жатады.
- Өкінішке қарай, С гепатитіне қарсы вакцина әлі жоқ. Сол үшін жастар арасында түсіндіру шараларын көп жүргізу қажет.

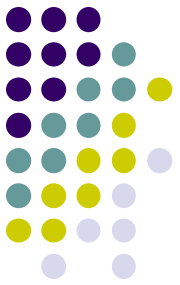
Бұл ауруға кімдер жиі шалдығады?

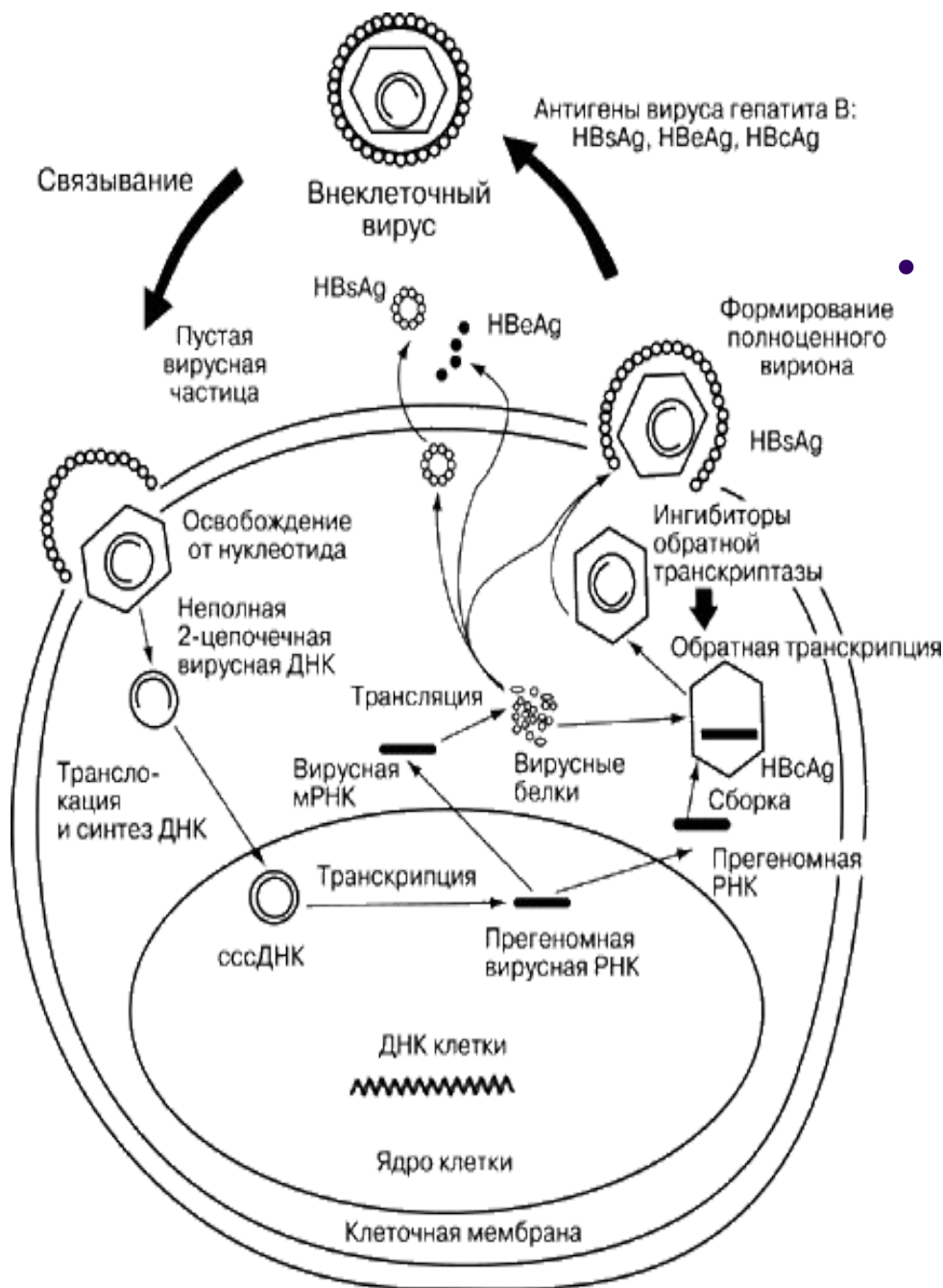
- А гепатитіне мектепке дейінгі жастағы және бастауыш сыныптың балалары жиі шалдығады. Бұл олардың балабақшада, алаңда, мектепте құрбыларының арасында ұзақ уақыт болуына байланысты. Егер, бір бала ауырса, дерттің басқаларға жұғуы мүмкін. Аурудың қыркүйек айында шарықтау шыңына жетуі де осыған байланысты. Гепатит А көбінесе «ыстық» елдерден келеді. Ауру бірден білінбейді, вирусқа шалдыққан бала демалыстан кейін мектепке немесе балабақшаға барғанда ғана ауруы анықталып жатады.

Аурудың басталу белгілері

- Гепатиттің белгілері шамамен үш апта бойы дамиды. Олар:
- - әлсіздік және жоғары дәрежеде шаршау;
- - бұлшықеттердің, бастың ауыруы;
- - іш ауыруы;
- - тәбеттің болмауы немесе төмендеуі;
- - лоқсу;
- - нәжістің ағаруы;
- - зәрдің қоңырлануы.

Вирус қалай беріледі?

- Алуан түрлі жағдайларда ұзақ уақыт бойына өміршендігін сақтайтын А гепатиті вирусы – өте әлді вирус. Жиі жағдайда балалардың дертке шалдығуы вируспен ластанған су арқылы ішкенде немесе суда шомылғанда өтеді. Әрі қарай дерт вирус жұқтырған адаммен жанасқанда беріледі. Вирус, әдетте мұздатылған азық-түліктерде де сақталуы мүмкін. Бұл дертті ел арасында «лас қолдардың ауруы» деп те атайды. Шын мәнінде, гигиена ережелері сақталмаса, сіз өз денсаулығыңызға қауіп төндіресіз. Себебі, вирус түрлі заттар арқылы да беріледі. Мысалы, бала лас ойыншықпен ойнап, вирусты жұқтыруы ықтимал.

Қорғану жолдары

- Профилактиканың ең сенімді тәсілі вакцинация болып табылады. Ол 6-18 ай үзіліспен жасалатын екі рет егуден құралады.
- Вакцинаны балаларға екі жастан бастап егуге болады. Бірінші екпеден кейін 10 күн өткен соң вакцина егілгендердің кемінде 99%-да вирусқа тұрақты иммунитет дамиды. Вакцинациялау орталықтарында, балалар емханаларында екпе алуға болады. Сонымен қатар, аурудан сақтану үшін мынадай гигиена ережелерін қатаң ұстанған дұрыс:
 - * Арнайы бөлініп, жабдықталған жерде ғана суға түсу.
 - * Тек қайнаған немесе шөлмекке құйылған суды ғана пайдалану.
 - * Барлық жемістер мен көкөністерді мұқият жуу.

- **“Ауырып ем іздегенше, ауырмайтын жол ізде”** дейді ғой қазақ. Есірткіге жолаған жастың өмірі құздың жиегінде тұрады. Адамшылықтан айрылып, сана сезімнен жүрдай жан мақұлыққа айналады. Өз тағдырын отқа тастап қана қоймай, соның жалынымен айналасын шарпып ЖҚТБ жұқтырады. Жеңілтек бойжеткен де түбі соған ұрынары хақ. Қазақтың қыз-жігіті осы екеуінен қашық жүрсе құрдымға кетуден аман болады. Осыны естен шығармайық. Ел тағдыры да, өз тағдыры да жастардың қолында. ЖҚТБ сені ғана құртып қоймай ұрпағыңа да көр қазады. Оған шалдығушылар қатарында балалардың кездесуі өкінішті-ақ. Өмірге енді қадам басқан жасөспірімдер арасында бұл қатерлі дерттің таралуымен көп болып күрессек қана жеңіске жетеміз.

Пайдаланылған материалдар:

- “Егемен Қазақстан”
Республикалық газеті" ААҚ,
2006 жыл;
- "Российская газета", 3 наурыз
2004 жыл;
- Интернет сайттары:
www.wikipedia.ru Интернет
сайттары: www.wikipedia.ru;
www.rambler.ru Интернет
сайттары: www.wikipedia.ru;